

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 1. Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Стаття 2. Суверенітет України поширюється на всю її територію.

Україна є унітарною державою.

Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканною.

Стаття 3. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Конституція України

1. ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

З часу отримання державної незалежності Україна будувала власну систему забезпечення національної безпеки, виходячи з необхідності гарантування прав і свобод людини і громадянина відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права. На цій основі Україна визначилася зі своєю європейською цивілізаційною ідентичністю та започаткувала складний і суперечливий процес трансформації суспільства і держави.

Водночас, обрані в середині 1990-х років неефективні суспільно-політична й соціально-економічна моделі розвитку перешкоджали становленню України як європейської демократичної держави. Попри декларовану багатовекторність зовнішньої політики Україна зберігала невиправдану економічну, енергетичну, військово-технічну та інформаційну

залежність від Російської Федерації. Корупція пронизала систему державних органів та спотворила основні механізми її функціонування.

Революція гідності 2014 року, спрямована проти антинародної корумпованої влади, яка під тиском ззовні намагалася ревізувати європейський вибір українського народу, відкрила перед Україною нові можливості для докорінного реформування публічних інститутів, оновлення державної влади, радикального перегляду системи відносин між громадянином, суспільством і державою. Ключовим завданням стала побудова суверенної, незалежної та інтегрованої в європейську систему цінностей і інститутів Української держави, яка категорично відкинула нав'язувані ззовні шовіністичні концепції «євразійства» та «руського мира», що віддзеркалюють прагнення керівництва РФ до домінування на теренах Співдружності Незалежних Держав.

У відповідь Російська Федерація в порушення фундаментальних принципів міжнародного права, двосторонніх та багатосторонніх угод, засад добросусідства і партнерства окупувала частину української території – Автономну Республіку Крим і місто Севастополь, розпочала проти України воєнну агресію з метою дальшого утримання нашої держави під своїм контролем. Виходячи з цієї стратегічної мети, РФ вдається до спроб підірвати єдність демократичного світу, який підтримує боротьбу Українського народу за свободу, цивілізаційне самовизначення та європейські цінності, а також прагне ревізувати світовий порядок, що сформувався після закінчення Другої світової війни. Водночас, вона своїми діями свідомо підриває основи міжнародної безпеки, домагається розмивання системи міжнародних угод у галузі стратегічної стабільності та критичного послаблення ролі міжнародних безпекових інститутів для того, щоб, використовуючи недосконалу систему міжнародного права, уможливити безкарне застосування сили на міжнародній арені для реалізації власних інтересів.

В умовах докорінних змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі, з урахуванням російської загрози, що має довгостроковий характер, Україна потребує ефективної системи забезпечення національної безпеки, створення якої передбачає Стратегія національної безпеки України.

Реалізуючи цю Стратегію, Україна захищатиме всіма доступними засобами свої фундаментальні національні цінності, визначені Конституцією та законами України – незалежність, територіальну цілісність і суверенітет,

свободу, демократію, права людини і верховенство права, добробут, мир, безпеку та національні інтереси.

2. ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Основними цілями Стратегії національної безпеки України є:

мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах державного кордону, визнаного міжнародним правом;

набуття нової якості економічного і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та її майбутнього як демократичної, правової, соціальної європейської держави.

Досягнення визначених цілей потребує:

забезпечення мирного розвитку Української держави;

зміцнення Української держави шляхом забезпечення прогресивного суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку України, створення ефективного сектору безпеки і оборони;

нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки.

Стратегія національної безпеки України розрахована на реалізацію до 2020 року пріоритетів державної політики національної безпеки, обумовлених необхідністю захисту й реалізації національних інтересів України, а також напрямів реформ, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020».

Стратегія національної безпеки України уточнюватиметься відповідно до змін у безпековому середовищі та розвитку можливостей держави.

3. АКТУАЛЬНІ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

3.1. Агресія Російської Федерації проти України

Україна зазнає комплексного тиску з боку Російської Федерації, який включає керовані з єдиного центру політичні, економічні, енергетичні,

інформаційні, військові та розвідувально-підбивні заходи. Цілями цього тиску у стратегічному вимірі є блокування європейської інтеграції України, виснаження її військових та економічних ресурсів, дестабілізація суспільно-політичної ситуації, підбив основ громадянського миру в Україні та намагання на цій основі підпорядкувати політику Української держави інтересам керівництва РФ.

3.1.1. Порушення територіальної цілісності

Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України (Автономної Республіки Крим, міста Севастополь) та утримання під контролем керованих нею сепаратистських рухів і терористичних угруповань окремих районів Донецької і Луганської областей підбивають політичну, економічну і соціальну стабільність у державі, призводять до численних людських жертв, появи сотень тисяч постраждалих та тимчасово переміщених осіб, масштабних порушень базових прав і свобод людини на тимчасово окупованих та неконтрольованих державою територіях, розриву усталених зв'язків між регіонами України, величезних економічних збитків. На тимчасово окупованій території Криму під загрозою опинилися права корінного народу України – кримських татар.

Порушення територіальної цілісності України посилює інші загрози її суверенітету та створює перешкоди для повноцінного функціонування Української держави у межах державного кордону, визнаного міжнародним правом.

3.1.2. Військова присутність Російської Федерації в Криму і на сході України та нарощування військових сил вздовж державного кордону України

Нарощування військових угруповань Російської Федерації на тимчасово окупованій території України, її використання спецслужбами РФ для ведення розвідувально-підбивної діяльності проти Української держави, спрямованої у тому числі на провокування проявів тероризму і сепаратизму в інших регіонах України, дестабілізує суспільно-політичну ситуацію в Україні та посилює загрозу розширення масштабу російської агресії.

Безпосередня участь військових підрозділів Російської Федерації, російських розвідувально-диверсійних груп та найманців у бойових діях, що ведуться на території Донецької і Луганської областей, військова допомога терористичним угрупованням і сепаратистам створюють реальну загрозу

ескалації збройного конфлікту та вкрай ускладнюють його врегулювання переговорними засобами.

Збільшення військової присутності РФ на суміжних з Україною територіях (Республіка Білорусь, Придністровський регіон Республіки Молдова) та вздовж всього східного кордону України підвищують рівень воєнної загрози для нашої країни. А інтенсифікація процесів мілітаризації Балто-Чорноморського регіону внаслідок нарощування військової присутності РФ, у тому числі здійснення нею підготовчих заходів щодо розміщення на тимчасово окупованій території ядерної зброї, суттєво ускладнює воєнно-політичну обстановку навколо нашої держави.

3.1.3. Втручання Російської Федерації у внутрішньополітичні процеси в Україні

Принижуючи мову та культуру української нації, знеславлюючи її героїв, органи державної влади РФ, російські засоби масової інформації і комунікації та релігійні організації намагаються зруйнувати політичну ідентичність українського народу, розпалювати міжетнічну і міжконфесійну ворожнечу, укорінювати в свідомості українців почуття слабкості та національної меншовартості.

Російські спецслужби продовжують реалізовувати спеціальні операції проти України, спрямовані на дискредитацію української влади та її політики, підрив суспільно-політичної та соціально-економічної стабільності в країні, руйнування процесу демократичних перетворень. Імітація демократичних процедур на тимчасово окупованих та неконтрольованих територіях України має на меті створення ілюзії суспільної підтримки російських агентів впливу, намагання наділити їх повноваженнями представляти інтереси населення окремих регіонів України.

3.2. Корупція та неефективна система державного управління

Унаслідок поширення корупції діяльність державних органів виявилася фактично підпорядкованою корпоративним та особистим інтересам колишнього керівництва держави, а подеколи й інтересам інших держав. Фактично органи державної влади обслуговували інтереси окремих олігархічних груп та формували основу кримінально-кланової системи привласнення суспільних ресурсів. Численні хаотичні трансформації державних органів фактично дезорганізовували їх роботу, практика призначень за принципами політичної лояльності й корупційної

«доцільності» призвела до критичної депрофесіоналізації та деградації державної служби.

Ослаблення державних інститутів, надмірна централізація ресурсів, зарегульованість системи державного управління, корупційний тиск на бізнес стимулюють зростання злочинності в державі, активізацію міжнародних і транскордонних організованих злочинних угруповань на її території, що створює значні загрози національній безпеці України.

У підсумку це створило сприятливі умови для зовнішнього втручання у справи України.

3.3. Неefективність системи забезпечення національної безпеки України

Система забезпечення національної безпеки України виявилася неготовою ефективно протистояти новому типу агресії, яка здійснюється Російською Федерацією. Основними причинами цього стали низький фаховий рівень керівників державних суб'єктів згаданої системи; відсутність належної взаємодії та координації дій між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування і силовими структурами, в тому числі при проведенні комплексного огляду сектору безпеки і оборони; виконання окремими органами дублюючих або невластивих для них функцій, розпорошення сил та засобів, відсутність їх консолідації; невідповідність правового регулювання дій суб'єктів забезпечення національної безпеки особливостям ситуації у безпековій сфері; незадовільні якість і рівень ресурсного забезпечення суб'єктів системи.

Сектор безпеки і оборони – найважливіша складова системи забезпечення національної безпеки – остаточно не сформований і не готовий діяти як цілісне функціональне об'єднання, кероване з єдиного центру. Переважна частина озброєння, військової і спеціальної техніки його суб'єктів морально і фізично застаріла. Система управління силовими структурами, їх підготовка до спільних дій, розвідувальне, контррозвідувальне, логістичне та фінансове забезпечення не відповідають вимогам сьогодення.

Неefективність існуючої системи забезпечення національної безпеки, цілеспрямоване руйнування структур сектору безпеки і оборони України у 2010-2013 роках обумовили її неспроможність адекватно реагувати на загрози національній безпеці, забезпечувати надійний захист національних інтересів, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності

державного кордону України в умовах застосування агресором різноманітних сил та засобів боротьби.

3.4. Відсутність надійних зовнішніх гарантій безпеки для України

Україна не є членом міжнародних систем колективної оборони, а відповідно до проголошеної у 2010 році політики позаблоковості мала забезпечувати національну безпеку і оборону власними силами.

Універсальні міжнародно-правові безпекові формули, закріплені у Статуті ООН, Гельсінському заключному акті 1975 року, зовнішні гарантії безпеки України згідно з Будапештським меморандумом 1994 року виявилися недієвими, а провідні міжнародні безпекові організації (ООН, ОБСЄ) не знайшли в своєму арсеналі інструментів, здатних зупинити агресію Російської Федерації. Все це виявило слабкість міжнародної системи безпеки, недосконалість існуючих в її рамках міжнародно-правових механізмів.

На фоні глибокої внутрішньої кризи в Україні така ситуація суттєво посилює загрози її національній безпеці.

3.5. Тероризм, сепаратизм

Тимчасова окупація Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, утримання нею за допомогою військової сили та квазідержавних терористичних утворень контролю над окремими районами Донецької і Луганської областей створили живильне середовище для терористичної діяльності та сепаратистських рухів. Активне використання оснащених та підготовлених РФ терористичних угруповань, розвідувально-диверсійних формувань для реалізації її агресивних планів, підтримка нею незаконних квазідержавних терористичних утворень у цих областях створюють загрозу зростання масштабів і поширення сепаратизму, терористичної та розвідувально-підривної (у тому числі диверсійної) діяльності на інші регіони України.

3.6. Економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення

Низькотехнологічна, олігархічна модель економічного розвитку України, деформована економічна політика, фактично орієнтована на експлуатацію утвореного за часів СРСР промислового потенціалу та спрямована на привласнення суспільних ресурсів, надмірна залежність

національної економіки від кон'юнктури зовнішнього ринку, криміналізація та «тінізація» економіки в сукупності створили передумови для глибокої економічної кризи, подолання якої суттєво ускладнюється в умовах військової агресії.

Економічна криза зумовила згортання доходів державного та місцевих бюджетів, зменшення добробуту домогосподарств, зростання рівня безробіття. Вимушено скорочуються соціальні видатки держави та погіршується доступність соціальних благ. Це формує передумови для росту суспільного напруження.

Водночас, наслідком військових дій є різка активізація процесів внутрішньої та зовнішньої міграції. Вимушена міграція є викликом суспільній стійкості та ефективності державної влади, підвищує навантаження на регіональні ринки праці та місцеві соціальні можливості, зменшує потенціал захисту зайнятості, здоров'я та життєзабезпечення як вимушено переміщених осіб, так і місцевих мешканців.

Загрозами економічній безпеці України в умовах воєнної агресії є фізичне знищення об'єктів реального сектору економіки та інфраструктури, незаконне вивезення на територію країни-агресора виробничих фондів з тимчасово непідконтрольних Україні територій, порушення внутрішньоекономічних зв'язків та втрата економічного потенціалу зазначених територій.

Відволікання значної частини суспільних ресурсів на потреби оборони при недостатній ефективності їх використання звужує можливості держави щодо фінансування інших стратегічно важливих напрямів державної політики, зокрема у соціальній сфері.

В умовах кризи, посиленої наслідками воєнної агресії, сформувалися системні загрози фінансовій безпеці держави, зумовлені:

посиленням дисбалансів у бюджетній сфері внаслідок економічного спаду та девальвації національної валюти;

звуженням ресурсної бази банків, посиленням ризиків ліквідності й неплатоспроможності фінансових установ, проблемами з їх капіталізацією;

дестабілізацією національної грошової одиниці, обмеженими можливостями Національного банку України щодо підтримки пропозиції на

валютному ринку в умовах зростання недовіри до банківської системи та відтоку депозитів населення;

неконтрольованим зростанням цін на тлі посилення інфляційних очікувань;

надмірним борговим навантаженням на державні фінанси.

Наслідки економічної кризи, зокрема зниження якості життя населення, використовується зовнішніми і внутрішніми деструктивними силами для соціально-економічної та суспільно-політичної дестабілізації в Україні. Збройний конфлікт на території держави, ризики дальшого розгортання політичної, економічної та інформаційної війни проти України критично загрожують її економічній та соціальній безпеці, ускладнюють відновлення економічного зростання та довіри іноземних інвесторів.

3.7. Загрози енергетичній безпеці

Недостатній рівень залучення власних енергетичних ресурсів до енергетичного балансу країни, недієва політика енергоефективності, спотворення ринкових механізмів в енергетичному секторі, низький рівень диверсифікації джерел постачання нафти, природного газу, ядерного палива та технологій обумовили політичну та економічну залежність від Російської Федерації, яка використовує енергетику у якості ефективного інструменту політичного тиску на Україну.

Російська агресія проти України та спричинені нею руйнація об'єктів енергетики України, скорочення її внутрішньої ресурсно-сировинної бази, блокування поставок енергоресурсів зі східного напрямку створили реальні загрози сталій роботі паливно-енергетичного комплексу.

Несформованість державної системи забезпечення енергетичної безпеки, нечіткість визначення повноважень і відповідальності суб'єктів господарювання й органів державної влади ускладнюють реагування на виникнення надзвичайних ситуацій в енергетиці та ставлять під загрозу енергозабезпечення національної економіки та суспільства.

Незавершеність реформ в енергетичному секторі, погіршення технічного стану об'єктів паливно-енергетичного комплексу на тлі високої енергоємності економіки України обумовлюють недостатню конкурентоспроможність продукції українських підприємств. Подальше

існування енергетичного сектору в такому стані створює низку загроз національній безпеці.

3.8. Загрози інформаційній безпеці

3.8.1. Інформаційно-психологічна війна Російської Федерації проти України

Російська Федерація розв'язала проти України повномасштабну інформаційно-психологічну війну, що створює загрозу національним інтересам України як на її території, так і за кордоном. Формуючи викривлену інформаційну картину світу, російські засоби масової комунікації, у тому числі телебачення та соціальні мережі, руйнують перспективи відновлення добросусідських відносин між українським і російським народами, пропагують війну і поширюють культ насильства, штучно розпалюють у людей недовіру до державної влади та її інститутів, зневіру у перспективах Української держави.

Україна виявилася не готовою до протистояння в інформаційній війні із супротивником, що тривалий час готувався до неї і здійснював інформаційно-психологічні операції проти Української держави практично з моменту утвердження її незалежності. Сили і засоби інформаційної боротьби та контрпропаганди України показали свою слабкість і неефективність. Проблемою залишається неспроможність органів державної влади налагодити цілісну стратегічну комунікативну політику, брак координації дій у сфері захисту власного інформаційного простору, а також пошук балансу між свободою слова та необхідним рівнем контролю в інтересах національної безпеки.

В умовах зростання розвідувальної активності спецслужб іноземних держав недостатньо ефективною залишається система охорони державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом.

3.8.2. Загрози кібербезпеці

Україна стикається майже з повним спектром загроз в сфері кібербезпеки. Істотно зростає небезпека застосування системних кібератак проти об'єктів критичної інфраструктури, що може загрожувати життю громадян, завадити доступності державних послуг і створити фінансово-економічні проблеми загальнонаціонального рівня. Уразливою залишається і критична інформаційна інфраструктура держави.

В умовах агресії РФ проти України зростає ймовірність посилення активів кібершпигунства аж до кібертерактів. Має місце інтенсивне використання кіберпростору з метою здійснення комплексних інформаційно-психологічних операцій проти Української держави.

Проблемою залишається відсутність стратегічних документів розвитку та належного нормативно-правового забезпечення протидії викликам в сфері кібербезпеки, а також чіткого розподілу повноважень між профільними органами сектору безпеки і оборони у цій сфері.

3.9. Загрози критичній інфраструктурі держави

Розгалужена мережа інфраструктурних об'єктів, систем і мереж України характеризується критичною зношеністю основних фондів та недостатнім рівнем їхнього фізичного захисту. Їх руйнування або пошкодження загрожує здоров'ю та безпеці громадян, суспільству і самій державі.

Відсутній чітко визначений перелік об'єктів критичної інфраструктури держави, які повинні бути захищені від широкого спектру актуальних і потенційних загроз (природного, техногенного, воєнного, соціально-політичного та іншого характеру), що не дозволяє підтримувати належний рівень їх безпеки.

Ситуація на тимчасово окупованих та неконтрольованих територіях значно підвищила рівень терористичних загроз об'єктам критичної інфраструктури України. Терористичні акти та бойові дії на території Донбасу мають наслідком аварії на шахтах, об'єктах електроенергетики, хімічної та металургійної промисловості, у системах водо- і теплопостачання та надання інших життєво важливих для населення послуг. Підвищеної уваги потребує також фізична та експлуатаційна безпека об'єктів ядерної енергетики.

В державі відсутня система управління безпекою критичної інфраструктури. Водночас, перебої у функціонуванні її об'єктів можуть призвести до соціальної, економічної, фінансової нестабільності, екологічної катастрофи, підриву спроможності держави здійснювати управління у кризових ситуаціях.

3.10. Загрози техногенній і екологічній безпеці

Надмірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України, значний рівень зношеності об'єктів критичної інфраструктури, зокрема комунального господарства, недостатня ефективність систем життєзабезпечення збільшують ризик надзвичайних ситуацій природного і техногенного походження, поширення епідемій небезпечних інфекційних хвороб.

Стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, а також їх технічне оснащення не відповідають сучасним викликам та загрозам. Незавершеність її реформування знижує ефективність виконання державою функції цивільного захисту населення, територій, навколишнього середовища та майна від надзвичайних ситуацій в мирний час та в особливий період.

Відсутність дієвої системи моніторингу довкілля ставить під загрозу спроможність держави щодо управління у сфері охорони природи і раціонального природокористування.

Зберігається загрозна тенденція утворення значних обсягів відходів виробництва та споживання в умовах недостатньо ефективного рівня їх вторинного використання, переробки та утилізації.

4. ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

4.1. Відновлення територіальної цілісності держави

Відновлення територіальної цілісності Української держави, верховенства права на всій її території, реінтеграція тимчасово окупованих та неконтрольованих територій є стратегічним пріоритетом політики національної безпеки. Його реалізація потребує взаємодії з союзниками України на міжнародній арені та міжнародними інституціями з метою спонукання Російської Федерації до політичного діалогу.

Пріоритетними залишаються мирні, засновані на принципах міжнародного права засоби: шлях політичного діалогу, пошук прийнятних варіантів надання додаткових повноважень органам місцевого самоврядування та регіонам; гарантоване і неухильне забезпечення захисту громадянських, політичних, економічних, соціальних, релігійних, культурних

прав усіх етнічних груп, що проживають на території України; підвищення стандартів життя в Україні.

4.2. Кардинальне зниження рівня корупції та реформування системи державного управління

Основою подальшого розвитку країни є нагальна переорієнтація системи державного управління на безумовне дотримання принципів верховенства права, рівності кожного громадянина перед законом, чесності та прозорості влади. Досягнення цієї мети потребує:

рішучого очищення влади від корупціонерів, агентури спецслужб іноземних держав та непрофесіоналів;

докорінної реорганізації державного апарату – реформування інституту державної служби, створення дієздатних органів управління державою, формування висококваліфікованого, патріотично налаштованого корпусу державних службовців, відповідного реформування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, упровадження сучасних етичних норм поведінки державних службовців, військовослужбовців, співробітників правоохоронних органів, формування нової культури безпеки;

децентралізації функцій держави та бюджетних ресурсів, зміцнення фінансових та організаційно-правових можливостей органів місцевого самоврядування;

зосередження діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, прокуратури і судів на завданнях ефективного захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, національної безпеки України;

забезпечення відкритості та прозорості функціонування державних органів, зокрема шляхом упровадження технологій електронного урядування.

Ключовою умовою ефективності реформування системи державного управління має стати принципова і послідовна антикорупційна політика, пріоритетними напрямками якої є удосконалення процедури перевірки на добросовісність та моніторинг способу життя державних службовців, ефективне кримінальне переслідування за корупцію, забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції, всебічна співпраця з міжнародними антикорупційними організаціями, зокрема Групою держав Ради Європи проти корупції (*GRECO*).

4.3. Створення ефективного сектору безпеки і оборони

Ключовим завданням становлення нової системи забезпечення національної безпеки є завершення формування та розвиток ефективного сектору безпеки і оборони України. Це охоплена єдиним керівництвом сукупність органів державної влади, утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та спеціальних органів і служб, діяльність яких відповідно до Конституції та законів України спрямована на захист національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз шляхом проведення спеціальних заходів, правового примусу або застосування зброї у межах наданих їм повноважень.

Для вирішення завдань забезпечення національної безпеки України суб'єкти сектору безпеки і оборони мають ефективно взаємодіяти у встановленому порядку з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями та об'єднаннями, установами і підприємствами, у тому числі оборонно-промислового комплексу, громадянами, відповідними суб'єктами інших держав.

Сектор безпеки і оборони має забезпечити:

ефективне реагування на реальні та потенційні загрози національній безпеці України у сфері безпеки і оборони;

раціональне використання можливостей і ресурсів його суб'єктів при захисті національних інтересів.

Формування сектору безпеки і оборони має забезпечувати:

узгодження концепцій (програм) реформування та розвитку його суб'єктів за єдиним планом;

ефективне централізоване управління ним і міжвідомчу взаємодію у мирний час, у кризових ситуаціях та в особливий період;

реалізацію цільового і прагматичного підходу до визначення обсягів фінансових і матеріально-технічних ресурсів, необхідних для підготовки та ефективного функціонування суб'єктів сектору безпеки і оборони.

Ефективність функціонування сектору безпеки і оборони має бути досягнута шляхом:

системного оновлення законодавства з питань національної безпеки і оборони;

чіткого визначення повноважень, взаємоузгодження функцій і завдань суб'єктів сектору безпеки і оборони, унормування завдань, виконання яких не передбачено законодавством, але обумовлене практичними потребами;

запровадження механізму керівництва сектором безпеки і оборони як функціональним об'єднанням, а також процедур взаємодії та координації дій органів і сил сектору безпеки і оборони у мирний час, у кризових ситуаціях та в особливий період;

удосконалення системи стратегічного прогнозування і планування, інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень з метою забезпечення адекватного реагування на реальні та потенційні загрози національній безпеці, визначення комплексу політичних, воєнних, економічних, соціальних, інформаційних та інших заходів для попередження та комплексної протидії загрозам національній безпеці;

запровадження системи спільної підготовки суб'єктів сектора безпеки і оборони до виконання покладених на них завдань;

посилення взаємодії та інформаційного обміну між розвідувальними органами та спеціальними службами і правоохоронними органами;

удосконалення бюджетної політики у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України шляхом поетапного збільшення видатків розвитку у бюджетах Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних, розвідувальних та спеціальних органів і служб України відповідно до практики країн ЄС і НАТО;

професіоналізації сектору безпеки і оборони, підвищення фахового рівня особового складу, створення інтегрованої системи підготовки кадрів та їх патріотичного виховання;

удосконалення системи демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектора безпеки і оборони України.

4.4. Підвищення обороноздатності держави

Характер сучасних загроз національній безпеці України зумовлює нагальну необхідність забезпечення готовності держави, її економіки і суспільства до оборони та відбиття збройної агресії, підвищення рівня

обороздатності держави як визначального пріоритету політики національної безпеки.

Основними завданнями у цій сфері є:

підвищення здатності органів державної влади, військового управління та місцевого самоврядування, сил оборони, системи цивільного захисту та національної економіки до переведення з мирного на воєнний стан, функціонування в умовах особливого періоду, підготовки держави до відсічі збройної агресії;

реформування сил оборони, системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, посилення підготовки населення і території країни до оборони, удосконалення організації та здійснення її територіальної оборони;

посилення координації та взаємодії військових формувань, правоохоронних і спеціальних органів при забезпеченні оборони державного кордону, а також недопущення поширення зовнішньої агресії;

забезпечення імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що стосуються сфери оборони, а також досягнення у цій сфері критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО;

спрямування двосторонньої та багатосторонньої співпраці з державами – партнерами на забезпечення обороноздатності України, у тому числі отримання військової та військово-технічної допомоги;

реструктуризація та випереджувальний розвиток оборонної промисловості України, оптимізація її виробничих потужностей, здійснення політики імпортозаміщення та налагодження власного виробництва критичних комплектуючих і матеріалів, поглиблення оборонно-промислового та військово-технічного співробітництва з іншими країнами, насамперед державами – членами ЄС і НАТО;

створення й розвиток системи військово-патріотичного виховання, запровадження програм початкової військової підготовки у загальноосвітніх та середніх спеціальних навчальних закладах.

Пріоритетним завданням є **реформування Збройних Сил України** з метою досягнення ними нової якості - як ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою, спроможних забезпечити оборону держави.

Реформа Збройних Сил України передбачає:

уточнення їх функцій і завдань, перегляд структури, збільшення чисельності особового складу, удосконалення системи підготовки військ, оснащення сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою;

розвиток Сил спеціальних операцій Збройних Сил України;

реорганізацію системи матеріально-технічного та медичного забезпечення Збройних Сил України, приведення обсягів непорушних запасів матеріальних засобів у відповідність до їх реальних потреб;

удосконалення військової кадрової політики, підвищення престижу військової служби, поліпшення фінансового і житлового забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей;

впровадження європейських норм та принципів у підготовку і функціонування Збройних Сил України, забезпечення їх максимальної взаємосумісності зі збройними силами держав – членів НАТО;

удосконалення законодавства, прийняття нових документів оборонного планування з урахуванням сучасних воєнних викликів і загроз національним інтересам.

4.5. Реформування та розвиток спеціальних служб, правоохоронних і розвідувальних органів

Реформування та розвиток спеціальних служб, правоохоронних і розвідувальних органів України мають здійснюватися шляхом їх функціонального об'єднання у секторі безпеки і оборони та бути спрямованими на ефективну діяльність цих суб'єктів, що базуватиметься на загальноєвропейських нормах, а також на принципах верховенства права, патріотизму, компетентності, департизації, демілітаризації, координації та результативної взаємодії, чіткого розподілу завдань і усунення дублювання функцій, відкритості для демократичного цивільного контролю, підзвітності та прозорості в роботі.

Пріоритетними завданнями тут є реформування і розвиток Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії та розвідувальних органів, а також створення Державного бюро розслідувань та Національного антикорупційного бюро. Процес реформування має відбуватися без зниження

ефективності діяльності цих органів, особливо в умовах агресії РФ проти України.

Реформа Служби безпеки України має на меті створення ефективної, динамічної та гнучкої в управлінні, укомплектованої високопрофесійними фахівцями, забезпеченої сучасними матеріальними і технічними засобами спеціальної служби.

Трансформація Служби безпеки України має здійснюватися шляхом її перетворення на спеціальну службу, яка відповідатиме критеріям країн ЄС і НАТО, у спосіб поетапного позбавлення її від невластивих правоохоронних і слідчих функцій, концентрації зусиль на контррозвідувальній діяльності, а також забезпеченні державної безпеки у сферах боротьби з тероризмом, економічної, інформаційної, кібернетичної безпеки, захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, державної таємниці.

Реформа Міністерства внутрішніх справ. Реформування МВС потребує глибоких системних змін, спрямованих на підвищення рівня довіри громадян до правоохоронних органів, а також на позбавлення від невластивих їм контрольних і дозвільних функцій.

Для цього Міністерство буде трансформовано з «міністерства міліції» на цивільну інституцію, центральний орган виконавчої влади, який формує і реалізує державну політику у сферах правоохоронної діяльності, захисту державного кордону, міграційної діяльності та захисту цивільного населення. Для виконання функцій у сферах протидії злочинності та забезпечення громадського порядку в системі МВС передбачається створення **Національної поліції**. Органам місцевого самоврядування буде надано право створювати за власні кошти муніципальну поліцію для підтримання громадського порядку та ведення адміністративних проваджень у сферах їх відповідальності.

Реформа Державної прикордонної служби. В результаті реформи мають бути створені необхідні умови для забезпечення подальшого розвитку Державної прикордонної служби як правоохоронного органу, завданням якого є реалізація політики у сфері захисту та охорони державного кордону України.

Метою реформи є підвищення спроможності ДПС щодо охорони та забезпечення недоторканності державного кордону, охорони суверенних

прав України в її виключній (морській) економічній зоні шляхом реалізації політики у сфері інтегрованого управління кордонами з урахуванням особливостей характеру агресії в сучасних умовах, у тому числі розвитку інформаційної, оперативної, технічної, фізичної складових, впровадження сучасних систем контролю, створення належно оснащених мобільних прикордонних загонів.

Розвиток **Національної гвардії України** як військового формування з правоохоронними функціями має бути спрямований на:

уточнення функцій та приведення її структури у відповідність до критеріїв ЄС і НАТО з урахуванням вітчизняної специфіки та особливостей функціонування в умовах підвищених ризиків і загроз національній безпеці;

удосконалення систем управління, кадрового забезпечення, бойової та професійної підготовки з'єднань і частин до виконання визначених їм завдань в умовах напруженості, швидких і різких змін обстановки;

створення сучасної системи управління, яка базується на новітніх засобах зв'язку та телекомунікації, сумісних з аналогічними засобами інших військових формувань і правоохоронних органів;

підвищення оперативних і бойових (спеціальних) можливостей з'єднань і частин шляхом оснащення їх модернізованими і новими зразками озброєння, військової та спеціальної техніки.

Реформа розвідувальних органів України. Цілями реформи є пріоритетний розвиток розвідувальних спроможностей України, забезпечений на основі узгодженого функціонування розвідувальних органів, зосередження їх діяльності на виявленні, попередженні та протидії зовнішнім загрозам національній безпеці.

Реформа передбачає прийняття Національної розвідувальної програми, в рамках реалізації якої будуть вирішені стратегічні завдання консолідації розвідувальних органів, зосередження їх основних зусиль у сферах і напрямках, що є ключовими для забезпечення національної безпеки, розподілу завдань між всіма розвідувальними органами країни, визначення порядку взаємодії, посилення технічних можливостей розвідувальних органів шляхом комплексного поєднання, уніфікації та вдосконалення розвідувального потенціалу.

4.6. Інтеграція в Європейський Союз

Україна розглядає інтеграцію в політичні та економічні структури Європейського Союзу як ключовий пріоритет своєї зовнішньої і внутрішньої політики. Україна поділяє спільні з ЄС цінності і цілі та виходить з того, що членство в ЄС стане для неї важливою гарантією демократичного політичного розвитку, економічного добробуту та зміцнення безпеки. Членство України в ЄС сприятиме покращенню клімату довіри і безпеки в регіонах Східної Європи та Чорноморського басейна шляхом поширення на схід континенту зони європейської стабільності і торгівлі.

Підписана 27 червня 2014 року Угода про асоціацію між Україною і ЄС, включно із поглибленою і всеохоплюючою зоною вільної торгівлі, передбачає дальший розвиток двохсторонніх відносин на засадах політичної асоціації та економічної інтеграції. До цілей асоціації належать зміцнення політичного діалогу з широкого спектру зовнішньополітичних і безпекових питань, поступова конвергенція у сфері зовнішньої і безпекової політики, включаючи Спільну політику безпеки та оборони, запровадження безвізового режиму, поступова інтеграція економіки України до внутрішнього ринку ЄС, гармонізація законодавства України із законодавством ЄС та створення єдиного нормативного простору в переважній більшості секторів економіки і суспільного життя України. Ініціатива «Східне партнерство», в рамках якої Україна співпрацює з ЄС з травня 2009 року, створює додаткові можливості співробітництва з ЄС у багатосторонньому форматі для реалізації цих цілей.

Угода про асоціацію та затверджені Кабінетом Міністрів України заходи з її імплементації є стратегічним орієнтиром для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС. Пріоритетним завданням є формування до 2020 року ключових передумов, необхідних для набуття Україною членства в ЄС.

4.7. Формування ефективної системи гарантій національної безпеки

Політика позаблоковості, яку Україна визначила імперативом своєї зовнішньополітичної та воєнної доктрин у 2010 році, не створила надійних гарантій безпеки і не змогла забезпечити захист територіальної цілісності країни в умовах зовнішньої агресії. Україна будує нову систему забезпечення національної безпеки, яка в середньостроковій перспективі спиратиметься на власні можливості, та залишає за собою право обирати участь у системах

колективної безпеки як спосіб гарантування державного суверенітету й територіальної цілісності.

Зовнішні гарантії безпеки мають бути забезпечені шляхом формування відносин союзництва як з окремими державами (шляхом укладення угод про спільну оборону або військову допомогу), так і з міжнародними безпековими організаціями (шляхом участі у механізмах колективної оборони).

Україна також підтримуватиме ініціативи з укладення універсального міжнародного договору щодо гарантій безпеки, передусім, без'ядерним державам, який би містив чіткий перелік зобов'язань сторін у випадку його порушення, зокрема щодо застосування санкцій до держави-порушниці.

4.8. Особливе партнерство з НАТО

Україна розглядає розвиток особливого партнерства з НАТО на основі Хартії про особливе партнерство від 9 липня 1997 року, Плану дій Україна – НАТО, прийнятого у 2002 році, та Річних національних програм співробітництва Україна – НАТО як пріоритетний напрям своєї безпекової політики. Співробітництво з НАТО сприяє утвердженню в Україні демократичних цінностей, формуванню стабільного безпекового середовища всередині країни і навколо неї, є важливим інструментом підтримки реформ в секторі безпеки і оборони, а також створює можливості для спільної протидії сучасним безпековим викликам і загрозам.

Виходячи з довгострокової цілі приєднання до НАТО, Україна поглиблюватиме співробітництво з цією організацією за напрямками:

взаємодії в рамках коротко- та довгострокових заходів щодо підвищення обороноздатності України;

проведення заходів комплексного огляду сектору безпеки і оборони України та його розвитку як цілісної системи;

створення і реалізації ефективного механізму реагування на кризові ситуації в Україні;

участі в операціях з підтримання миру і безпеки під проводом НАТО;

спільної боротьби з тероризмом;

імплементатії принципів Ініціативи НАТО з розбудови доброчесності, цілісності, прозорості та зниження корупційних ризиків в роботі оборонних

та безпекових інституцій та рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (*GRECO*);

взаємодії у сферах енергетичної безпеки, науки і технологій та захисту навколишнього природного середовища.

Пріоритетним завданням є досягнення до 2020 року сумісності сил і засобів суб'єктів сектору безпеки і оборони України з силами і засобами відповідних структур країн-членів НАТО.

4.9. Забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері

4.9.1. Стратегічне партнерство зі Сполученими Штатами Америки. Україна розглядає розвиток та поглиблення стратегічного партнерства зі Сполученими Штатами Америки на основі Хартії про стратегічне партнерство Україна – США від 19 грудня 2008 року як головний зовнішньополітичний пріоритет.

США є гарантом суверенітету і територіальної цілісності України, активно підтримують її демократичні устремління та обраний нею євроінтеграційний курс. Допомога з боку США значно сприяє укріпленню демократії і верховенства права, протидії корупції і проведенню судової реформи в Україні, розвитку ринкових засад української економіки та її адаптації до стандартів глобальних ринків, підвищенню обороноздатності і проведенню оборонної реформи в Україні, зміцненню її енергетичної і ядерної безпеки, розвитку науки і технологій.

Україна виходить з необхідності розширення співробітництва зі США як в межах діяльності шести міжгалузевих механізмів українсько-американської Комісії стратегічного партнерства, так і поза ними, в тому числі у питанні лібералізації торгівлі; створення в рамках Комісії контрольного механізму високого рівня; започаткування двостороннього діалогу щодо заснування відносин союзництва між Україною і США.

Пріоритетними завданнями до 2020 року є укладення між Україною та США угод про зону вільної торгівлі та про спільну оборону.

4.9.2. Стратегічне партнерство з Польщею. Україна розглядає Польщу як одного із найважливіших партнерів на міжнародній арені. Стратегічне партнерство України і Польщі базується на добросусідських відносинах та спільності національних інтересів обох країн у багатьох

сферах, зумовленій глибинними історичними та культурними зв'язками українського і польського народів.

Україна виходить з необхідності поглиблення відносин стратегічного партнерства, зафіксованих у Договорі про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 18 травня 1992 року і Спільній декларації президентів України та РП від 25 червня 1996 року, та розширення взаємодії в безпековій сфері, включаючи можливість заснування відносин союзництва. Пріоритетним завданням до 2020 року є укладення між Україною та Польщею угоди про військову допомогу.

4.9.3. Привілейоване партнерство. Україна прагнучиме до розвитку відносин привілейованого партнерства з Великою Британією, Канадою, Австралією, Японією, Литвою, Латвією, Естонією, Швецією, Румунією, Словаччиною, Молдовою – країнами, яких Україна вважає своїми союзниками на міжнародній арені.

Україна розглядає як важливий напрям своєї зовнішньої політики поглиблення двосторонніх відносин, розширення співробітництва з цими країнами в усіх напрямках і на різних рівнях, з можливим наданням їм низки преференцій, у тому числі економічних і торговельних, та виходить з необхідності розширення взаємодії з ними в безпековій сфері і можливості укладення з ними угод про військову допомогу.

4.9.4. Партнерство з Німеччиною і Францією

Розвиток партнерства з Німеччиною і Францією – впливовими державами – членами ЄС і НАТО, які надають вагому допомогу Україні для прискорення реалізації демократичних реформ та швидшої імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, є для України важливих зовнішньополітичним пріоритетом. Україна поглиблюватиме співробітництво з цими державами в дво- та багатосторонніх форматах з метою виведення у майбутньому відносин з ними на рівень стратегічного партнерства.

4.9.5. Відносини з Російською Федерацією

Агресія Російської Федерації проти України зруйнувала відносини стратегічного партнерства, які протягом усього часу незалежності були одним з наріжних каменів зовнішньої політики України, призвела до стрімкого згорання торговельно-економічних та гуманітарних зв'язків.

Україна розглядає розвиток співробітництва з РФ виключно на нормах міжнародного права, в тому числі поваги до суверенітету і територіальної цілісності України.

Україна готова до активізації політичного діалогу з Російською Федерацією за умов повернення РФ у відносинах з Україною у міжнародно-правове поле, виведення російських військових підрозділів з окупованих нею територій України, відшкодування завданих втрат та відновлення територіальної цілісності України.

4.9.6. Співробітництво в регіоні Центральної і Східної Європи

Україна розглядає регіон Центральної і Східної Європи як зону своїх пріоритетних інтересів.

Співробітництво з країнами регіону, переважна більшість яких є членами ЄС і НАТО, в дво- та багатосторонніх форматах має стабілізуючий вплив на політичну та економічну ситуацію в Україні, покращує її безпекове середовище, сприяє зміцненню національної безпеки.

Реалізація Україною Угоди про асоціацію з ЄС стимулюватиме поглиблення коопераційних зв'язків та безпекових взаємовідносин між країнами регіону і Україною, створить умови для прискорення інтеграції України до зони стабільності і безпеки, сформованої ЄС і НАТО. Важливим для України є євроінтеграційний досвід країн регіону, врахування якого дозволить прискорити процеси імплементації Угоди про асоціацію та сформувати передумови для набуття членства в ЄС, а також підтримка ними демократичних реформ в Україні.

Додаткові можливості для цього створює залучення України до роботи вже усталених форматів субрегіонального співробітництва (Вишеградська група, Рада країн Балтійського моря), а також формування нових форматів за її участю (таких як Україна – Польща – Литва, Україна – Румунія – Молдова, Східноєвропейсько-Скандинавське партнерство).

Вишеградська група. Україна розглядає розширення співробітництва з країнами Вишеградської групи (Польщею, Чехією, Словаччиною, Угорщиною) як важливий зовнішньополітичний напрям в контексті зміцнення стабільності та безпеки в регіоні Центральної Європи. Україна має намір в перспективі приєднатися до Вишеградської групи і, виходячи з цього, поглиблюватиме співробітництво з цим об'єднанням в форматі «4+1» у

політико-безпековій та військовій, енергетичній, соціо-культурній сферах та у сфері транскордонної співпраці і розвитку єврорегіонального співробітництва.

Країни Балтії. Україна розглядає країни Балтії (Литву, Латвію, Естонію) як важливих партнерів в регіоні Центрально-Східної Європи. Україна поглиблюватиме співробітництво з ними на двосторонньому рівні та у багатосторонніх форматах (в рамках Балтійської Асамблеї, Ради країн Балтійського моря, Скандинавсько-Балтійської ініціативи, формату Україна – Польща – Литва), а також посилюватиме взаємодію в європейських структурах та міжнародних організаціях. Україна вважає перспективним розвиток співробітництва з країнами Балтії в сфері безпеки у більш широкому форматі із залученням Польщі та країн Скандинавії (Швеції, Норвегії, Данії).

Партнерство з Румунією розглядається Україною як важливий зовнішньополітичний напрям, який у перспективі може набути стратегічного характеру. Україна поглиблюватиме діалог з Румунією у сфері безпеки, надаючи пріоритет питанням воєнного співробітництва, регіональної стабільності (в тому числі придністровського врегулювання) та енергетичної безпеки, протидії транскордонним загрозам.

4.9.7. Співробітництво в Чорноморському регіоні

Україна розглядає Чорноморський регіон як зону своїх пріоритетних інтересів.

Співробітництво з країнами регіону зміцнює позиції України як впливового регіонального актора, посилює її вагу країни-транзитера по лініях Південь-Північ і Схід-Захід, сприяє її залученню до реалізації перспективних регіональних проектів, передусім, в енергетичній і транспортно-комунікаційній сферах.

Виходячи з принципу неподільності безпеки, Україна зацікавлена в поширенні європейського інституційного, політичного, економічного та безпекового простору на країни Чорноморського регіону, що дозволить стабілізувати ситуацію в регіоні, допоможе країнам регіону більш ефективно протистояти деструктивним впливам транснаціональних загроз, створить сприятливі умови для розвитку і поглиблення міжнародного співробітництва та реалізації інтеграційних проектів, більш повного використання потенціалу регіону в енергетичній і транспортно-комунікаційній сферах.

Україна виходить з необхідності формування системи чорноморської безпеки як важливого елемента європейської безпеки та братиме участь у зусиллях країн регіону, спрямованих на забезпечення надійної регіональної стабільності і безпеки, включаючи врегулювання регіональних конфліктів чинником яких є агресивна зовнішня політика Російської Федерації.

Партнерство з Республікою Молдова, Грузією та Азербайджаном. ГУАМ. Партнерство з Грузією та Республікою Молдова розглядається Україною як важливий зовнішньополітичний напрям посилення інтеграційних зв'язків та зміцнення співробітництва в сфері безпеки в Чорноморському регіоні. Україна зацікавлена в створенні разом з Грузією і Республікою Молдова спільного євроінтеграційного формату для координації зусиль щодо реалізації угод про асоціацію з ЄС та формування спільного порядку денного в рамках ініціативи «Східне партнерство». Україна виходить з того, що співробітництво в такому форматі зможе надати нової якості діяльності об'єднання ГУАМ у сфері безпеки, створивши нові рамки для діалогу з питань зміцнення регіональної стабільності та безпеки за участю Азербайджану.

При цьому Україна розглядає Азербайджан як важливого регіонального партнера, враховуючи високий рівень двостороннього політичного діалогу, вагомий внесок у забезпечення енергетичної безпеки, солідарну позицію щодо вирішення «заморожених» конфліктів на пострадянському просторі, та зацікавлена в розширенні двосторонньої взаємодії в сферах безпеки, воєнного та військово-технічного співробітництва, реалізації спільних енергетичних проєктів.

Партнерство з Туреччиною. Україна вважає Туреччину важливим партнером в Чорноморському регіоні, відносини з яким мають стратегічний характер в контексті забезпечення енергетичної безпеки. Україна зацікавлена в розширенні багатовимірного співробітництва з Туреччиною, надаючи пріоритет взаємодії з питань безпеки, поглибленню торговельно-економічної кооперації, реалізації спільних енергетичних та транспортних проєктів, розвитку воєнного та військово-технічного співробітництва.

Врегулювання регіональних конфліктів. Позиція України щодо врегулювання регіональних конфліктів базується на міжнародному праві, повазі до суверенітету і територіальної цілісності держав регіону.

З огляду на це Україна послідовно підтримує територіальну цілісність та суверенітет Республіки Молдова, Грузії та Азербайджану у кордонах, визнаних міжнародним правом, а також міжнародні зусилля, спрямовані на протидію мілітаризації Чорноморсько-Каспійського регіону, намаганням перерозподілу геополітичних впливів та провокування конфліктних ситуацій, прагненням легітимізувати у той чи інший спосіб статус самопроголошених квазідержавних утворень на територіях цих держав. Активізація ролі України у врегулюванні регіональних конфліктів в Придністров'ї, Абхазії, Південній Осетії та Нагірному Карабасі залишатиметься одним з важливих напрямів її зовнішньої політики.

Україна й надалі відграватиме активну роль в переговорному процесі з придністровського врегулювання у форматі «5+2» та підтримуватиме усі ініціативи щодо мирного вирішення питань регіональної безпеки, повністю визнаючи та підтримуючи територіальну цілісність та суверенітет Республіки Молдова. У цьому контексті значна увага буде приділена досягненню прогресу як щодо підтримання регулярності переговорного процесу, так і щодо його змістовного наповнення.

Механізми регіонального співробітництва. Україна продовжуватиме брати активну участь в Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), а також в ініціативах, що сприяють зміцненню миру та стабільності в Чорноморському басейні – у Чорноморській групі воєнно-морського співробітництва (BLACKSEAFOR) та в рамках «Документу про заходи зміцнення довіри та безпеки у воєнно-морській області на Чорному морі» (CSBM). Шляхом участі у зазначених механізмах регіонального співробітництва Україна робитиме свій внесок у забезпечення безпеки Чорноморського регіону, зміцнення довіри між державами регіону та поглиблення коопераційних зв'язків у сферах торгівлі, економіки, комунікацій, інформаційних технологій, транспорту, туризму, розвитку інфраструктури.

4.9.8. Співробітництво на просторі СНД

Україна розглядає відносини з пострадянськими країнами як важливий напрям реалізації зовнішньополітичних та економічних інтересів.

Співробітництво в рамках СНД. Україна, залишаючи за собою статус держави-засновниці СНД, продовжує свою участь в діяльності Співдружності в якості спостерігача. Україна самостійно визначає напрями

та форми своєї участі у Співдружності за принципом формату зацікавлених сторін та, в контексті розвитку співробітництва в рамках СНД, виходить з пріоритетності збереження торговельно-економічних зв'язків з країнами пострадянського простору та функціонування зони вільної торгівлі без виключень і обмежень.

Україна продовжуватиме співробітництво у багатосторонньому форматі в рамках Договору про зону вільної торгівлі (ЗВТ) СНД від 18 жовтня 2011 року у науково-технічній, інноваційній, енергетичній сферах, за соціальним та гуманітарним напрямками.

Україна буде протидіяти намірам РФ підмінити формат СНД включно із ЗВТ форматом Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) та ускладнити таким чином для України торговельно-економічні зв'язки на пострадянському просторі.

Партнерство з Білоруссю і Казахстаном. Системна криза українсько-російських відносин підвищує значення для України партнерства і співробітництва у двосторонньому форматі з іншими країнами СНД, передусім – з Білоруссю і Казахстаном як з пріоритетними партнерами на пострадянському просторі. Україна розвиватиме інтенсивну політичну взаємодію з цими державами, шукатиме алгоритми формування нових умов двостороннього торговельно-економічного співробітництва з урахуванням їх членства в ЄАЕС.

4.9.9. Створення та розвиток мережі перспективного партнерства з країнами – новими центрами глобального та регіонального впливу є важливим зовнішньополітичним завданням України. Таке партнерство має бути орієнтоване на досягнення прагматичних результатів, насамперед в економічній, енергетичній та військово-технічній сферах, залучення високих технологій та інвестицій в реальний сектор вітчизняної економіки, нарощування обсягів українського експорту, реалізацію спільних інфраструктурних проектів.

В Азійсько-Тихоокеанському регіоні пріоритетним для України є розвиток відносин з **Японією**, яка надає Україні цінну політичну підтримку та вагому допомогу для прискорення реалізації демократичних реформ. Україна поглиблюватиме співробітництво з цією державою в дво- та багатосторонніх форматах з метою виведення відносин з нею у майбутньому на рівень глобального (стратегічного) партнерства. Перспективним є також

поглиблення партнерства з іншими країнами регіону – **Австралією, Республікою Корея, країнами АСЕАН.**

Україна також розглядає **Китайську Народну Республіку** як стратегічного торговельно-економічного партнера в АТР. Україна виходить з можливості реалізації партнерських відносин з КНР на основі Договору про дружбу і співробітництво між Україною і КНР від 5 грудня 2013 року та Програми розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР на 2014-2018 роки.

4.9.10. Співробітництво у багатосторонніх форматах

Співробітництво у багатосторонніх форматах в рамках глобальних і регіональних міжнародних організацій є важливим пріоритетом зовнішньої і безпекової політики України.

Організація Об'єднаних Націй (ООН). Україна вважає, що Організація Об'єднаних Націй (ООН) має посилити свою роль у зміцненні міжнародного миру і безпеки та справедливому врегулюванні міжнародних конфліктів. Агресія Російської Федерації проти України продемонструвала обмежені можливості ООН у цій сфері та актуалізувала необхідність реформування її інституцій, зокрема Ради Безпеки ООН. Україна підтримуватиме ініціативи, спрямовані на обмеження права вето тих її постійних членів, які виступають агресорами у збройних конфліктах, з метою забезпечення оперативного і адекватного реагування на факти порушення Статуту ООН, інших норм міжнародного права.

Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Україна розглядає Організацію з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) як важливу регіональну організацію колективної безпеки, яка, поряд з НАТО, відіграє важливу роль у зміцненні миру і стабільності в Європі та на євроатлантичному просторі. Україна виходить з необхідності підвищення ефективності діяльності ОБСЄ та кардинального перегляду механізмів і критеріїв роботи цієї організації у сфері військово-політичної діяльності. У контексті реформування ОБСЄ Україна підтримуватиме відмову від принципу консенсусу при ухваленні обов'язкових рішень, спрямованих на забезпечення регіональної стабільності в разі її порушення, а також більш чітку регламентацію діяльності миротворчих місій під егідою ОБСЄ.

Україна вважає, що Договір про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ) має й надалі залишатися наріжним каменем підтримання безпеки і

стратегічної стабільності на Європейському континенті. Україна виступає за створення в рамках ДЗЗСЄ таких механізмів верифікації у сфері контролю над озброєннями, які дозволять у разі потреби жорстко впливати на порушників, в т.ч. із застосуванням законних санкцій.

Співробітництво в рамках Ради Європи. Співробітництво в рамках Ради Європи розглядається Україною як важливий напрям зовнішньої і внутрішньої політики в контексті впровадження європейських цінностей, стандартів і норм в політичній, правовій, соціальній, гуманітарній сферах життєдіяльності Української держави. Україна буде й надалі виконувати рекомендації Ради Європи з питань дальшого розвитку демократії, вдосконалення функціонування державних інститутів та місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права, зміцнення механізмів захисту прав людини і національних меншин.

4.10. Досягнення нової якості економічного зростання та європейських стандартів життя населення

Основним орієнтиром реалізації реформ в економічній сфері до 2020 року є наближення умов життя населення до європейських стандартів, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС, що потребує нової якості економічного зростання. Для цього пріоритетні зусилля держави мають бути спрямовані на:

забезпечення економічної стабільності та зростання;

модернізацію економіки та розширення високотехнологічного сектору шляхом переведення на інноваційну модель розвитку;

створення сприятливого бізнес-середовища, ефективних стимулів до гідної праці, зокрема через обмеження корупції, дерегуляцію, сприяння розвитку підприємництва та інвестиціям;

активне використання членства України у Світовій організації торгівлі (СОТ) для захисту інтересів національних товаровиробників у разі застосування іншими країнами дискримінаційних протекціоністських заходів;

створення умов для вступу до Організації економічного співробітництва та розвитку;

залучення прямих іноземних інвестицій як інструменту забезпечення національної безпеки;

ефективне використання кредитних ресурсів міжнародних фінансових інституцій, запровадження дієвого контролю за станом зовнішнього боргу держави.

Ключовою умовою нової якості економічного зростання є зміцнення економічної безпеки держави шляхом:

забезпечення готовності економіки до відбиття збройної агресії та мобілізації ресурсів для попередження та нейтралізації загроз суверенітету і територіальній цілісності України;

системної протидії економічній агресії з боку Росії, що передбачає вжиття адекватних санкцій; демонтаж каналів впливу/тиску на українську економіку; контрзаходи в економічних війнах; упередження економічного шантажу; диверсифікацію частки власності країни-агресора у стратегічних для економіки України об'єктах;

регламентації економічних відносин з тимчасово окупованими територіями;

координації з країнами-партнерами спільних зусиль щодо формування системи забезпечення колективної економічної безпеки в умовах гібридних війн, змістом якої є колективний захист економічних інтересів, оперативне та превентивне усунення економічних схем трансферу загроз від країни-агресора, формування систем швидкого реагування на економічну агресію та тиск, формування альянсу демократичних держав для послаблення економічних важелів впливу агресора;

юридичного захисту у міжнародних інституціях української власності, привласненої чи знищеної країною-агресором, отримання компенсацій за втрачену власність через міжнародний арбітраж, для чого необхідна оцінка економічних збитків, завданих країною-агресором, а також захист в міжнародному арбітражі державної власності та власності фізичних і юридичних осіб, втраченої внаслідок воєнної агресії;

підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації торговельних та фінансових потоків, проведення ефективної політики імпортозаміщення;

забезпечення цілісності та захисту промислово-економічної інфраструктури в умовах особливого періоду та кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці.

Забезпечення фінансової безпеки держави вимагає:

підготовки фінансової системи до функціонування в особливий період;

підвищення ефективності використання бюджетних коштів, переходу до системного управління державним боргом, забезпечення відповідності податкової політики цілям економічного зростання;

стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості регулюючих дій Національного банку України та відновлення довіри до банків;

досягнення європейських стандартів надання фінансових послуг.

Стратегія забезпечення соціальної безпеки в умовах економічної кризи та воєнної агресії має передбачати:

Реалізації системи заходів щодо повернення до мирного та безпечного життя, примирення, відновлення, повернення мешканців на території їх передкризового проживання, відбудову інфраструктури;

посилення соціальної солідарності та формування «нульової толерантності» до проявів невійськового насильства;

соціальну та психологічну реабілітацію цивільного населення та військовослужбовців, постраждалих від військових дій;

створення умов для підвищення рівня зайнятості населення у недержавному секторі економіки;

забезпечення якісної та доступної для громадян медичної допомоги, у тому числі профілактичної, доступних освітніх послуг високої якості;

ефективний адресний соціальний захист осіб, які його потребують, у тому числі учасників антитерористичної операції на сході України.

4.12. Забезпечення енергетичної безпеки

Політика енергетичної безпеки України буде спрямована на зниження рівня залежності від експорту енергетичних ресурсів, забезпечення надійності енергозабезпечення, підвищення енергетичної ефективності, повноцінне використання ресурсів енергетичного сектору і транзитного

потенціалу енергетичного комплексу, інтеграцію енергетичного сектору України до енергетичних ринків ЄС та системи європейської енергетичної безпеки.

Пріоритетами політики енергетичної безпеки є розширення використання власних енергетичних ресурсів, диверсифікація джерел та маршрутів їх постачання; кардинальне підвищення ефективності використання енергоресурсів національною економікою та населенням; забезпечення прозорості функціонування та конкуренції на енергетичних ринках; розвиток ядерної енергетики з урахуванням пріоритетності завдань ядерної та радіаційної безпеки; формування системи забезпечення енергетичної безпеки країни та гарантування стабільного енергозабезпечення українських та європейських споживачів.

Україна вживатиме всіх необхідних заходів для подолання монопольної залежності від Російської Федерації у постачанні енергетичних ресурсів і технологій.

4.13. Забезпечення інформаційної безпеки

4.13.1. Протидія інформаційно-психологічній війні Російської Федерації проти України

Пріоритетними напрямками політики держави щодо протидії інформаційно-психологічній війні Російської Федерації проти України є:

протидія розвідувально-підривній діяльності, що здійснюється у форматі спеціальних інформаційних операцій, запобігання спробам маніпулювати суспільною свідомістю шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації, захист національних цінностей та зміцнення єдності українського суспільства;

утвердження механізмів стратегічних комунікацій як складової державної політики протидії деструктивним інформаційно-психологічним впливам;

комплексний огляд, реформування та оптимізація інститутів, що відповідають за інформаційну безпеку держави з урахуванням практики країн НАТО та ЄС;

посилення практичної підготовки військовослужбовців та цивільних спеціалістів у сфері протидії деструктивним інформаційно-психологічним впливам;

упровадження загальнодержавних освітніх програм з медіаосвіти із залученням громадянського суспільства та бізнесу;

розвиток інформаційної інфраструктури держави.

4.13.2. Забезпечення кібербезпеки

Пріоритетними напрямками політики держави щодо забезпечення кібербезпеки є:

розробка та прийняття стратегічних документів з питань кібербезпеки, що визначають загрози у кіберпросторі України та основні напрями протидії їм;

створення системи кібернетичної безпеки, в тому числі забезпечення координації діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони у цій сфері;

розвиток мережі реагування на комп'ютерні надзвичайні події (CERT);

визначення переліку та створення реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, що мають важливе значення для національної безпеки і оборони України та потребують першочергового захисту від кібератак;

захист державних інформаційних ресурсів, систем електронного врядування, технічного і криптографічного захисту інформації з урахуванням практики країн НАТО та ЄС;

постійний моніторинг кіберпростору з метою своєчасного виявлення, запобігання і нейтралізації кіберзагроз;

створення системи підготовки кадрів у сфері кібербезпеки для потреб Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних, розвідувальних та спеціальних органів і служб України;

інтенсифікація співпраці України та НАТО з питань посилення якості кібербезпеки України (зокрема, в межах профільних трастових фондів НАТО);

реформування системи охорони державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом відповідно до стандартів НАТО і ЄС;

впровадження освітніх програм з питань інформаційно-комунікаційних технологій у вищих та середніх навчальних закладах;

розвиток міжнародного співробітництва з питань забезпечення кібербезпеки.

4.14. Забезпечення безпеки критичної інфраструктури

Пріоритетними напрямками політики держави щодо забезпечення безпеки критичної інфраструктури є:

розробка правової бази щодо захисту критичної інфраструктури;

створення єдиної системи державного управління безпекою критичної інфраструктури на основі мережі ситуаційних центрів, які забезпечують функціонування національного кризового центру;

комплексний аналіз ризиків на основі моніторингу актуальних і потенційних загроз, оцінок вразливості елементів/об'єктів критичної інфраструктури, врахування заходів з підвищення їх надійності, живучості та стійкості;

налагодження співробітництва між суб'єктами процесу захисту критичної інфраструктури, розвиток державно-приватного партнерства у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям та реагування на них;

розробка та запровадження механізмів обміну інформацією між державними органами, приватним сектором і населенням стосовно загроз і ризиків критичній інфраструктурі та захисту чутливої інформації у цій сфері;

створення умов для підвищення рівня самозахисту, самопомочі, власних можливостей громадян та організацій, уразливих до припинення або погіршення послуг, які забезпечує критична інфраструктура;

розвиток міжнародного співробітництва щодо захисту критичної інфраструктури.

4.15. Забезпечення екологічної та техногенної безпеки

Пріоритетними напрямками політики забезпечення екологічної та техногенної безпеки держави є:

збереження природних екосистем, підтримка їхньої цілісності та життєзабезпечуючих функцій;

створення ефективної системи моніторингу довкілля;

ресурсозбереження, забезпечення збалансованого природокористування;

проведення заходів зі зниження рівня забруднення навколишнього середовища, забезпечення контролю джерел забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, зниження рівня забруднення та відтворення родючості ґрунтів;

очистка територій від промислових і побутових відходів;

формування системи переробки та утилізації відходів виробництва та споживання;

реалізація комплексу заходів щодо мінімізації негативних наслідків Чорнобильської катастрофи ;

недопущення ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів, трансгенних рослин і збудників хвороб;

поетапне наближення законодавства України до стандартів ЄС із захисту навколишнього середовища відповідно до Угоди про асоціацію.

Для забезпечення екологічної та техногенної безпеки Україна поглиблюватиме регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, в тому числі з ООН, ЄС і НАТО.

Україна вживатиме необхідних заходів щодо забезпечення біобезпеки, унеможливлення поширення небезпечних інфекційних захворювань людей і тварин, підтримуватиме міжнародні зусилля у цій сфері.

4.16. Створення ефективної державної системи цивільного захисту

Головними завданнями подальшого реформування єдиної державної системи цивільного захисту є підвищення ефективності її функціонування у мирний час, в умовах надзвичайного стану та в особливий період шляхом приведення у відповідність із критеріями ЄС, удосконалення законодавчого забезпечення, спрямування зусиль на зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій до прийнятних рівнів, впровадження системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером.

В контексті створення ефективної державної системи цивільного захисту важливим завданням є **реформа Державної служби України з надзвичайних ситуацій**. Результатом реформування ДСНС повинно стати підвищення її спроможності щодо ефективного управління єдиною державною системою цивільного захисту; оснащення сил цивільного захисту сучасними видами техніки, засобами та спорядженням; оптимізація дислокації її підрозділів з урахуванням наближення до регіонів з високим рівнем ризику виникнення надзвичайних ситуацій.

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стратегія національної безпеки України є документом, обов'язковим для виконання, та основою для розроблення інших документів стратегічного планування у сфері забезпечення національної безпеки, а також державних програм розвитку політики національної безпеки.

Керівництво сферою національної безпеки та оборони держави, у тому числі сектором безпеки і оборони, здійснює Президент України, який відповідно до законодавства визначає також Стратегію національної безпеки України.

Координацію і контроль діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони здійснює Рада національної безпеки і оборони України, яка щорічно затверджує плани дій щодо реалізації Стратегії національної безпеки України, координує і контролює їх виконання, вносить у разі необхідності Президентові України пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки України.

Поточну координацію та контроль виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України центральними та місцевими органами виконавчої влади, правоохоронними органами, військовими формуваннями здійснює Секретар Ради національної безпеки і оборони України.

Річні плани дій щодо реалізації Стратегії національної безпеки України, інші керівні документи щодо забезпечення національної безпеки розробляються Кабінетом Міністрів України, іншими державними органами відповідно до їх повноважень та вносяться у встановленому порядку на розгляд Ради національної безпеки і оборони України.

Річні плани дій щодо реалізації Стратегії національної безпеки України, затверджені рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними у дію указами Президента України, є обов'язковими для виконання органами виконавчої влади, керівники та інші посадові особи яких несуть персональну відповідальність за реалізацію відповідних заходів.

За результатами аналізу виконання планів дій щодо реалізації Стратегії національної безпеки України Апарат Ради національної безпеки і оборони України спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень готує щорічні доповіді про стан забезпечення національної безпеки України, висновки яких є обов'язковими для урахування при розробленні наступного річного плану дій щодо реалізації Стратегії національної безпеки України.

Науково-методичне забезпечення координації та контролю діяльності у сфері національної безпеки і оборони здійснює Національний інститут стратегічних досліджень.